

X.

HEENVLIET ONDER DE HEREN VAN DEN KERCKHOVEN

Johan van den Kerckhoven Polyander — afkomst — zijn positie en huwelijk — vooraanstaand diplomaat onder Frederik Hendrik — bemiddelaar in het huwelijk van Prins Willem II — zijn betekenis voor Heenvliet — restauratie van het Herenhuis — Koninklijke gasten — toeneming der welvaart — Jhr. de Cocq van Opijnen voor de vierschaar gedaagd wegens moord — de belastingen in Heenvliet zelf verpacht — strijd tussen de Heer van Heenvliet en Jacob van Wassenaar om de Cruyninger duinen en processen, daaruit voortvloeiende — dood van Johan van den Kerckhoven — graftombe in de Pieterskerk te Leiden — Charles Henry van den Kerckhoven, Vrijheer van Heenvliet.

Wie verwacht over de periode, getiteld „Heenvliet tijdens de republiek”, evenveel in de gerechtsrolle van schepenen en leenmannen en in andere registers te vinden als in de clercxboecken uit de 16 eeuw, wordt bij het onderzoek zeer teleurgesteld. Dit is eensdeels een gevolg van het feit, dat men zich thans bij de optekening meer beperkte tot louter rechtszaken dan vroeger — andersdeels, dat de tijd veel minder stormachtig was. Het resultaat is echter, dat wij veel minder weten over de Heerlijkheid Heenvliet ten tijde der republiek, dan ten tijde van de opstand.

Over de nieuwe Heer is eveneens weinig gevonden in de stukken van het huisarchief. Wat echter over hem bekend is uit gedrukte bronnen, moge hier met het weinige, uit geschreven bronnen bekend, een plaats vinden.

De nieuwe Heer werd met bijzondere huldeblijken ingehaald, zoals de inwoners van Heenvliet van ouds gewend waren. Johan Polyander van den Kerckhoven ontving dus een bijzondere „recognitie of vereeringe”, zoals de rechten en preëminentien van de Heerlijkheid, d.d. 30 Januari 1662 vermelden. „Op de inhuldige als Heere van Heenvliet, anno 1627, (werd hy) by de ingesetenen en ingelanden van Heenvliet vereert met een silvere lampet ende becken ende een solemneele maeltyt, merkelijke somme van penningen gecost hebbende, waertoe over yder gemeth landts onder de voorsz. Heerlyckheyt gelegen omgeslagen ende gecontribueert wierde ses stuyvers, alles volgens de brieven, papieren en beschyde met alle recht van dien.”

De van Kerckhovens stammen uit Vlaanderen, vanwaar zij om des geloofs wille naar de Nederlanden zijn gevlucht. De vader van *Johan Polyander van den Kerckhoven* was een beroemd theoloog, die onder dezelfde naam bekend is ¹⁾).

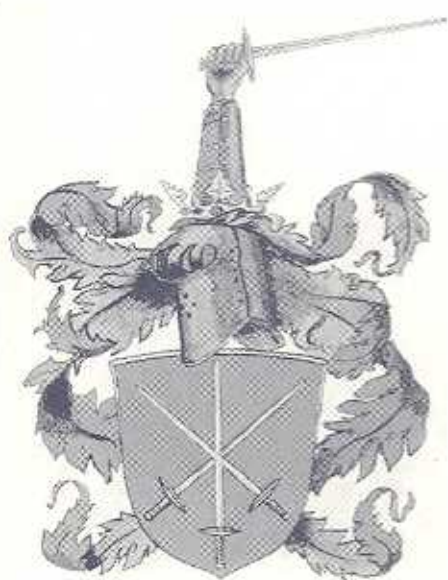
Johan Polyander a Kerckhove werd 28 Maart 1568 te Metz uit een aanzienlijk Gents geslacht geboren. Hij ontving zijn opleiding aan de Universiteiten te Embden, Bremen, Heidelberg en Genève. In 1591 werd hij predikant bij de Waalse gemeente te Dordrecht en Professor in de logica. In 1611 werd hij Hoogleraar in de theologie te Leiden en in 1618 was hij afgevaardigde naar de Dortse synode. Acht maal bekleedde hij het rectoraat der Hogeschool. Hij overleed 4 Februari 1646 en was gehuwd met *Judith Nuyts*.

Uit dit huwelijk werden verscheidene kinderen geboren, waaronder *Christina*, geb. 1593, gehuwd 21 October 1615 met Johannes Pollio, predikant te Edam, geb. te Montfoort.

De zoon, die 24 Augustus 1594 te Dordrecht werd geboren, genaamd *Johan van den Kerckhoven Polyander*, maar die in zijn politieke loopbaan internationale bekendheid genoot onder de naam „*Seigneur d'Heenvliet*” of kortweg „Heenvliet”, trekt onze volle aandacht. Snel steeg hij in de gunst van Stadhouder Frederik Hendrik. Hij werd jagermeester en luitenant-houtvester van Holland en West-Friesland en kocht de Heerlijkheid Sassenheim. Zoals wij reeds zagen kocht hij in 1627 de Vrije Heerlijkheid Heenvliet, die onder al zijn bezittingen toch blijkbaar de belangrijkste was. In deze tijd huwde hij met *Anna van Veseke* nl. 20 Mei 1631 te Heenvliet, over wie niets naders bekend is, dan dat zij voor 1640 moet zijn overleden.

Hij huwde ten tweede male omstreeks November 1641 met *Catharina Wotton Lady Stanhope*, dochter en mede-erfgename van Thomas Lord Wotton, en weduwe van *Henry Lord Stanhope*, Ridder of the Bath Order, overl. 29 November 1634, oudste zoon van Filips Lord Stanhope *le Graaf van Chesterfield*. Deze Lady Stanhope was gouvernante van Prinses Mary Stuart, de latere echtgenote van Prins Willem II van Oranje. Zij steunde Koning Karel I van Engeland krachtig in zijn strijd tegen het parlement, waarom zij door Koning Karel II werd beloond met de titel *Gravin van Chesterfield*. Uit haar eerste huwelijk had zij drie kinderen, Filips, Maria en Catharina Stanhope. Door haar huwelijk met *Johan Polyander van den Kerckhoven van Heenvliet*, ter gelegenheid waarvan de bekende Barlaeus een gedicht schreef (Poem: Tom. I, p. 533), werd ook haar echtgenoot opgenomen onder de hoge Engelse adel. Hij was de eerste niet adellijke persoon, die door Prinses Maria werd ontvangen. Deze Johan van den

¹⁾ Zie over de van Kerckhovens: Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek en Navorscher, 1853, bijbl. 1853.

Pierraerd.

Van Alderwerelt.

Graafland.

Lamaison van Heenvliet.

Kerkhoven werd door Frederik Hendrik belast met de behandeling der Engelse zaken. Herhaaldelijk vinden wij hem op ambassade in Engeland. Een zeer voorname rol heeft hij gespeeld in de onderhandelingen over het huwelijk van de jonge Prins Willem II met een der dochters van de koning van Engeland, Karel I. De verbinding met het huis Stuart verhief het Oranjehuis tot hoog aanzien onder de vorstelijke Europese kringen. De machtige positie werd daarmee officieel erkend.

Koningin Maria de Medici, de weduwe van Koning Hendrik IV van Frankrijk, die in 1610 vermoord werd, leefde reeds lange tijd in onmin met de eigenlijke heerser over Frankrijk, Kardinaal de Richelieu, en ook haar zoon, Lodewijk XIII, was haar niet gunstig gezind. De twist liep zo hoog, dat zij gedwongen werd Frankrijk te verlaten. In de zomer van 1638 ging zij naar de Republiek om de tussenkomst der Staten in te roepen. Zij wenste een verzoening. Op 14 Augustus 1638 werd zij te 's Hertogenbosch door Frederik Hendrik en Amalia van Solms en twee afgevaardigden van de Staten-Generaal ontvangen. Amalia vergezelde haar op haar verdere tocht, die bijna een triomftocht werd. De stedelijke vroedschappen wedijverden met elkaar in pronkende ontvangsten, nu zij een koningin binnen hun muren mochten begroeten. Enorme sommen legden zij daaraan ten koste. Het is begrijpelijk, dat de Franse diplomatie dit alles met lede ogen aanzag, en Kardinaal de Richelieu zond de Prinses van Oranje een paar kostbare oorbellen ten geschenke, „opdat deze den laster tegen Frankrijk zouden afwyzen, zo dikwyls deze de oren der prinses zou trachten binnen te sluipen.” Amalia aanvaardde dit geschenk, stelde de Kardinaal tegelijk gerust en beloofde niet naar laster te luisteren. Dit verhinderde echter niet, dat zij Maria de Medici met hetzelfde eerbetoon behandelde. Amalia was er voortdurend op uit de positie van „haar” huis te verhogen, en daartoe was geen middel beter dan een schitterend huwelijk. Een verbintenis met het huis Stuart was daartoe de aangewezen weg en zij probeerde Maria de Medici voor haar plan te winnen. Deze toch was de moeder van Henriette Maria, de gemalin van Karel. „Vermoedelijk heeft Amalia het eerst gesproken over een mogelijk huwelijk van haar zoon met een Engelse prinses, en wel buiten medeweten van haar gemaal; Maria de Medici ging geredelijk op het voorstel in en beloofde, uit dankbaarheid voor de haar ten deel gevallen ontvangst en om de Oranje's, de bondgenoten van haar aartsvijand Richelieu aan zich te verplichten, haar medewerking; zij zou trachten de goedkeuring van haar schoonzoon en diens gemalin op het voorgestelde huwelijk te verkrijgen”¹⁾).

In hoeverre de Heer van Heenvliet in deze plannen was ingewijd is

¹⁾ Mr. Dr. J. Eysten, Het leven van Prins Willem II.

niet bekend. Volgens een inscriptie in een gevelsteen van het Herenhuis heeft Johan van den Kerckhoven op 7 October 1638 Maria de Medici en Amalia van Solms daar ontvangen. Wegens slecht weer daartoe genoopt schijnt de gehele hofstoet daar enige dagen te hebben vertoefd, voordat koningin Maria naar Engeland overstak, waar zij de 19e October arriveerde. Of de onderhandelingen over het prinselijk huwelijk in den Haag, op Honselaarsdijk of elders geopend zijn, staat niet vast, maar het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat op het Huis te Heenvliet vóór het afscheid nog eens het huwelijk, dat zozeer door Amalia van Solms gewenst werd, ter sprake is gebracht.

Indien echter het huis Stuart niet steeds dieper in het politieke moeras was weggezakt, waren deze huwelijksplannen waarschijnlijk gestrand. Juist in 1638 kwam Karel I in botsing met de Schotten. Men meende, dat hij, nu in geldverlegenheid, het parlement wel bijeen moest roepen, maar liever zocht hij hulp bij Frankrijk en Spanje. Daarom kwam hem het bezoek van zijn schoonmoeder, Maria de Medici, tamelijk ongelegen, daar hij vreesde Kardinaal de Richelieu bij een vriendelijke ontvangst van de koningin-moeder tegen zich in het harnas te jagen. Karel probeerde het bezoek te voorkomen, maar tevergeefs.

Nauwelijks op Engelse bodem aangekomen wierp Maria de Medici zich in de politieke intriges. Karel werd onder de invloed van zijn vrouw en zijn schoonmoeder weldra met wantrouwen vervuld tegen Kardinaal de Richelieu en hij wendde zich tot de Spaanse koning Philips IV. Met grote instemming van Henrietta Maria en Maria de Medici werd er een plan opgesteld om de Prins van Wales en Prinses Maria, de oudste dochter, met de kinderen van Philips te doen huwen. De afspraak met Amalia van Solms werd door Maria de Medici in dier voege gewijzigd, dat zij een huwelijk van de jongere dochter Elizabeth met de Prins van Oranje bepleitte, hoewel Amalia wel degelijk een huwelijk met de oudste dochter Maria bedoeld had. Maria de Medici schijnt intussen voor en na haar vertrek Frederik Hendrik aangeraden te hebben de Heer van Heenvliet naar het Engelse hof te zenden om te onderhandelen over een huwelijk.

De onderhandelingen werden geopend met een brief van Frederik Hendrik aan Maria de Medici d.d. 22 Januari 1639, waarin hij volgens haar raad de spoedige komst van Johan van den Kerckhoven aankondigde. Karel was echter weinig te vinden voor een verbintenis met het huis van Oranje. Hij achtte dit beneden zijn waardigheid. Slechts door de hoop op steun gaf hij toe. De correspondentie werd voortgezet door Henry Vane, de Secretaris van de Koning. In een brief, die hier 12 Februari aankwam, werd de zending van de Heer van Heenvliet goedgekeurd en tevens verklaarde Karel zich bereid zijn toestemming te geven tot het huwelijk van Elizabeth (4 jaar) met

Willem van Oranje (ruim 12 jaar). De verstandhouding tussen Engeland en Spanje werd echter plotseling minder goed, toen Tromp op 11 October 1639 de Spaanse vloot op de rede van Duins vernietigde. Karel werd daardoor tegenover Spanje in een zeer moeilijke positie geplaatst. Spanje eiste nu, dat Engeland openlijk zich aan zijn kant tegen de Republiek zou scharen. Karel kon dit echter niet aangaarden. Tegelijkertijd vertrokken in de aanvang van 1640 Aerssen en Heenvliet naar Londen, de eerste om het optreden van Tromp te rechtvaardigen en de tweede om de onderhandelingen over het huwelijk voort te zetten. Het schijnt, dat Heenvliet zijn zending voor Aerssen niet geheim heeft gehouden en dat hij bovendien niet bijzonder veel succes had, gezien een brief, die van Aerssen aan Frederik Hendrik zond. Tenslotte echter werd Prinses Elizabeth door Frederik Hendrik en Amalia geaccepteerd. 8 Juni 1640 werd tot dit huwelijk besloten en spoedig de huwelijksvoorwaarden naar de Heer van Heenvliet gezonden. In December werd het huwelijk officieel in Engeland en Holland bekend gemaakt. Nogmaals echter veranderde het huwelijksplan. Slechts aan politieke gebeurtenissen in Engeland zelf is het toe te schrijven, dat Prins Willem tenslotte niet met Prinses Elizabeth, maar met Prinses Mary huwde.

Hoewel steeds door de Engelse koninklijke familie een huwelijksverbintenis met een der leden van het Oranjehuis niet overeenkomstig haar positie werd geacht, veranderden toch vrij snel Karels inzichten op dat punt. Zijn positie werd steeds hachelijker. Hij wist, dat een verbintenis met het Rooms-Katholieke Spaanse koningshuis niet populair was. Nu ook niemand anders hem te hulp kwam, was hulp van de Republiek en Frederik Hendrik zijn laatste kans. Misschien kon ook een huwelijksverbintenis met het protestantse Oranjehuis hemzelf enigszins aan populariteit doen winnen. Hij bood nu uit eigen beweging aan zijn oudste dochter met Prins Willem te doen huwen.

Op Nieuwjaarsdag 1641 bracht Witte Corneliszoon de Wit met een smaldeel de plechtige afvaardiging der Staten, bestaande uit de Heer van Brederode, Aerssen en de Heer van Heenvliet naar Engeland, waar zij 16 Januari door de Koning ontvangen werden. Ten slotte kwam het huwelijk met Prinses Mary tot stand na nog enige strubbelingen.

Uit het bovenstaande blijkt wel, hoe belangrijk de rol was, welke de Heer van Heenvliet in het diplomatieke leven der jonge Republiek gespeeld heeft. Daarom is het te betreuren, dat een biografie deze figuur niet voor ons heeft doen leven. Mij althans is er geen bekend. Zijn loopbaan echter heeft haar sporen in Heenvliet nagelaten tot op de huidige dag. Een daarvan is het Herenhuis zelf in de huidige vorm, tenminste wat een 19e eeuwse restauratie, die uitmuntte door smake-loosheid, van die vorm heeft overgelaten. Johan Polyander n.l. heeft

onmiddellijk na de aankoop van de Heerlijkheid maatregelen genomen tot restauratie van het geheel vervallen Wyelesteyn. Deze restauratie kostte hem 25000 gulden, een voor die tijd aanzienlijk bedrag. Een van de illustraties naar een pentekening, die een der latere Heren van het huis liet maken, toont ons de merkwaardige bouwtrant, waarin de gevel van het nieuwe huis in 1627 werd opgetrokken op de fundamenten van het vroegere kasteel. Deze pentekening, tot nog toe onbekend, is de enige afbeelding van het huis te Heenvliet, zoals het zich in de 17e eeuw vertoonde. Welk een rol dit huis in de historie van ons vaderland gespeeld heeft, kwam hierboven reeds ter sprake. Hoge personages, leden van de regeringscolleges der Republiek, Prinsen en Prinsessen van Oranje, Prins Willem II en zijn moeder Amalia van Solms, de Koningin-Moeder van Frankrijk, Maria de Medici, leden van het Engelse Koningshuis, Prinses Mary en Koning Karel II, Lady Stanhope, de stammoeder van het huis der Graven van Chesterfield, deze allen in de zwierige en schitterende kleding van die tijd zag het huis in bonte afwisseling binnen zijn muren. Dienaren in livrei bewogen zich door de zalen, zware karossen reden over het marktplein en snelle koeriers draafden door de oude poort, zoals deze met zijn sierlijke pilasters nog steeds de grens bewaakt tussen het particulier domein van de bewoners en het marktplein. Zijn schoonste jaren heeft het huis gekend in de eerste helft der 17e eeuw onder de regering van Frederik Hendrik en Willem II. Daarvan getuigt de steen, die Johan van den Kerckhoven in de gevel deed aanbrengen. Deze luidt in vertaling:

De Heer Johannes van den Kerckhoven, bijgenaamd Polyander, in naam van den doorluchtigen Prins van Oranje Opperhoofd der hollandse bossen, alsook Groot-Valkenier en jager, Ruwaard of bestuurder van het grondgebied van Putten, die dit huis als ware het een kasteel — het oude kasteel door den onrechtvaardigen hand der tyden te gronde gegaan zijnde — op zijn kosten uitgebreid heeft en bevolen heeft, dat dit tot een sieraad zijner stede en vrijplaats zoude gebouwd en toegewijd worden; misschien een duurzaam, maar geen eeuwigdurend werk, in het jaar der verlossing 1627 den 7en October, wenst de nakomelingschap van Heenvliet den meesten voorspoed toe. Doch dit zal eeuwig en altijd roemwaardig zijn, dat de zeer Christelijke Koningin Maria de Medici, moeder van de drie machtigste koningen en van twee hertogen bij Hendrik IV, en de doorluchtige Prinses van Oranje met beider zeer aanzienlijke hofstoet hier tegelijkertijd gastvrij ontvangen zijn in het jaar der verlossing 1638 den 7en October.

Nadat door onvermoeide pogingen de huwelijksverbintenis tussen Prins Willem en de oudste dochter van de Engelse Koning toch nog tot wederzijdse tevredenheid, zowel van het huis van Oranje, als van het huis Stuart, tot stand was gekomen, stond „Heenvliet” zeer in de gunst als een der bewerkers daarvan. Door zijn relaties in Engeland, daarin bijgestaan door zijn vrouw, verrijkte hij zijn bezittingen met landgoederen aldaar. Daar hij de weduwe van Koning Karel I, Koningin Henriette, na het tragisch einde van haar gemaal in 1649 hier te lande trouw met raad en daad had bijgestaan, werd hij door Karel II, haar zoon, die in 1660 weer de Engelse troon besteege ter vergelding van de haar bewezen diensten, met de baronie van Bury begiftigd, een heerlijkheid in de buurt van Manchester. Ook schijnt Johan van den Kerckhoven landbezit te hebben verworven in het land van Kleef, dat tot Brandenburg behoorde ¹⁾).

Het huis te Heenvliet speelde ook een belangrijke rol in het korte leven van de jonge Prins van Oranje. Hij vertoefde er, toen hij naar Engeland vertrok om daar te huwen met het jonge prinsesje Mary door de wederzijdse ouders voor hem bestemd, de moeder van de latere Koning-Stadhouder. Die reis naar zijn bruid duurde van 19 April 1641 tot eind Juni. Een aantekening in het Koninklijk Huisarchief zegt:

(no. 57) Mousr. Le Moire, stalmeester van S. H. Prince Wilhelm heeft door S.H.'s ordre betaelt den 21sten Aprillis 1641 op 't Huis te Heenvliet, alwaar S.H. ten eeten ghenoodicht was, tot Bellechere voor de dienaers aldaer. F. 30,0.0.—.

Noch aen den koetsier van den Heere Baellieuw van Briel, die S.H. heen ende weder op Heenvliet voerden, tot vereeringhe F. 5,— ²⁾).

Het is niet onwaarschijnlijk, dat Willem II en Mary nog wel eens een bezoek aan de fraaie woning van de Heer van Heenvliet hebben gebracht, doch een aanwijzing bestaat hiervoor niet. Overbodig te zeggen, dat de Heer van Heenvliet in blakende gunst stond bij Willem en Mary, Johan's zoon, Charles Henry, werd benoemd tot stalmeester van Zijn Hoogheid, hoewel hij daarvoor rijkelijk jong was. Ook de Engelse Koning had groot vertrouwen in de Heer van Heenvliet. Hij gaf hem tenminste „last ende commissie om de Princesse Royal (Mary) in alle haar affairen met synen raet te assisteren”. Evenzo droeg Koning Karel II hem op zijn zuster bij te staan. Na de dood van Stadhouder Willem II trad de Heer van Heenvliet dan ook op als

¹⁾ Zie het journaal van de Heer van Heenvliet in Kroniek v/h Hist. genootschap 1869, 5e serie, 5e deel, p. 541 etc.

²⁾ Zie de Navorser 1864.

Opperhofmeester van het hof van de Prinses-douarière Maria van Engeland. In de voogdijkwestie over de jonge Willem III, de latere Koning van Engeland, speelde hij met zijn echtgenote een voorname rol. Zij intrigeerden zeer om hun positie aan het hof te bevestigen. Heenvliet werd dan ook beschouwd als het voornaamste struikelblok op de weg van verzoening tussen Amalia van Solms en Prinses Mary. Hij kwam daarover in openlijk conflict met de Keurvorst van Brandenburg, die gehuwd was met een dochter van Frederik Hendrik. De keurvorst deed hem bedreigingen toekomen, indien hij zich bleef bemoeien met de voogdijkwestie over de Prins, doch Heenvliet gaf geen kamp, en genoopt door de heftige verontwaardiging van Prinses Mary, moesten de Staten van Holland op 29 Juni 1651 openlijk verklaren, dat zij de Heer van Heenvliet onder hun bijzondere bescherming namen. Zij noemden het optreden van de Keurvorst „eene onbetamelijke maniere van doen”. Hieruit blijkt wel de buitengewone invloed van Heenvliet in die jaren.

Heenvliet en zijn gemalin waren vanzelfsprekend Oranjegezind, doch die gezindheid ging niet verder, dan hun eigen belang hun voorschreef. Kardinaal Mazarin verzekert in ieder geval in zijn instructie aan Msr. de Thou, dat Heenvliet en zijn gemalin er zorgvuldig voor waken, met het oog op hun bezittingen in Engeland en Holland, noch de Protector (Cromwell) noch de Staatse partij te mishagen¹⁾. Hoeveel boosaardigheid en hoeveel waarheid in deze verklaring schuilt valt niet na te gaan, doch wel staat vast, dat Heenvliet zijn persoonlijk vermogen en zijn persoonlijke invloed in de partijstrijd niet alleen kon behouden, doch ook vergroten.

Onder al zijn andere besognes nam de zorg voor de Heerlijkheid Heenvliet toch een voorname plaats in het leven van Johan van den Kerckhoven in. Hij bracht allereerst de inkomsten der heerlijke rechten op de oude voet. De jaarlijkse inkomsten der Heerlijkheid stegen onder zijn bewind van f 2630,— tot f 4268,—, eensdeels dank zij zijn goede beheer, anderdeels dank zij de toenemende welvaart.

Bijzondere gebeurtenissen, behalve die in verband stonden met de Heer, zoals de bovengenoemde, vielen in Heenvliet onder zijn bewind weinig voor. De schepenrecht-dagen volgden elkander veel minder frequent op en de meeste der processen handelen over geld. Verkopen van insolvente en geabandonneerde boedels vonden nog vrij veel plaats, voornamelijk wegens belastingschulden. Uit de gerechtsrol blijkt, dat de jaarmarkt in Mei altijd een bron van veel vermaak en veel moeilijkheid was. Vechtpartijen tijdens de vrijmarkt maakten het

¹⁾ Groen van Prinsterer, Archives de la Maison d'Orange Nassau, Tome V, no. MXCIX a.

noodzakelijk, dat Johan van den Kerckhoven daartegen een placcaat uitvaardigde, gedateerd 18 Maart 1644. De text is niet overgeleverd. De eerste vuistslag, die daarna op de vrijmarkt of jaarmarkt werd uitgedeeld, werd dan ook zwaar gestraft. 50 pond vlaams en arbitrale correctie waren de middelen om de delinquent tot rede te brengen.

Een van de meest opzienbarende criminele processen, die voor het gerecht van Heenvliet gevoerd werden, was wel de eis tot de doodstraf, die Johan van den Kerckhove als Heer van Heenvliet instelde tegen Jhr. Jacob de Cocq van Opijnen wonende bij Tiel. Op de 2e November 1634 reden Jhr. de Cocq van Opijnen en Mr. Heyndrick Everardi, wonende in het land van Luik en kanunnik te Abbenbroek, van Heenvliet naar laatstgenoemde plaats. Waarom beiden zich in Heenvliet bevonden en wat het motief van de moord was, wordt in de stukken niet vermeld, doch klaarblijkelijk heeft Jhr. de Cocq van Opijnen, toen de wagen nog op Heenvliets grondgebied was, Mr. Everardi in koelen bloede vermoord. Veel processtukken schijnen te zijn verdonkeremaand, zodat niet precies vaststaat, wat er is gebeurd, want de verklaringen van Cornelis Claesz., „Cleermakersgesel” en Mr. Ghijsbert van Campen, chirurgijn, die getuigen waren van de moord, zijn niet teruggevonden. Op 9 December 1634 kwam de zaak voor het gerecht van Heenvliet, doch door allerlei oponthoud traineerde het proces tot het volgend jaar. Op 13 Januari 1635 werd Jhr. de Cocq van Opijnen gedagvaard om op 3 Februari voor de vierschaar van Heenvliet te verschijnen. De 21ste Januari geschiedde de afkondiging te Tiel, doch de moordenaar bleef rustig op zijn „woonstede in de Neder-Betuwe op de Linge”. De Cocq van Opijnen vroeg n.l. uitstel bij request, omdat hij met de kamer van de rekeningte te 's Gravenhage kwestie had over landwinning. Waarschijnlijk heeft hij dit uitstel in den Haag gekregen, doch Johan Polyander legde zich daarbij niet neer. Deze zette nadrukkelijk uiteen, dat de eis de doodstraf met het zwaard was met confiscatie van goederen ten behoeve van de Heer van Heenvliet. Daarom moest Jhr. de Cocq van Opijnen persoonlijk verschijnen en niet een gemachtigde. Op dit punt van het proces laten de stukken en de registers ons in de steek, en het raadsel van het verdere verloop van dit interessante proces wordt niet opgelost. De sleutel daarvan ligt in ieder geval niet in de archieven van Heenvliet. De tijd ontbrak om deze in de Rijksarchieven te zoeken.

Veel stof werd ook opgejaagd door de ruzie tussen koster en Dominee. De koster, Cornelis Korse, had Ds. Cornelis Symons Ooms zeer schandelijk beledigd, zoals de laatste beweerde, door te vertellen, dat de predikantsdochter met een jongeman op de eendvogels van de koster gejaagd had, waarbij Dominee het paar enthousiast had aangevuurd. De koster moest tenslotte f 20,— betalen voor de armen en

f 50,— aan de predikant. Dit vonnis velde het gerecht op 16 September 1645, waarna predikant en koster elkander niet meer konden verdragen. Doch de laatste maakte zich geheel onmogelijk, toen hij het volgend jaar bij een vechtpartij betrokken bleek.

Wij vernemen van een clandestiene slachting in 1656 en van de opening van een nieuwe herberg op het marktveld, genaamd „In den toelast”.

Ook werd een pas getrouwd paar veroordeeld tot 25 Carolusguldens boete, omdat het zich op 3 Juli 1658 had laten trouwen door een „menoniste-leeraar”. De zaak werd voor het Hof van Holland gebracht.

Een andere kwestie, die zowel voor de Heer als voor de stad van belang was, behoorde tot het terrein der belastingheffing. Het privilege van stadsrecht n.l. kreeg ook na de opstand zijn consequentie, doordat steden de gemenelandsmiddelen zelf mochten verpachten. In 1587 had deswege de verpachting van de collecte der gemenelandsmiddelen in Heenvliet zelf plaats gehad, doch in de volgende jaren werd Heenvliet, door onachtzaamheid van Heer en landsoverheid, begrepen in de verpachting van deze middelen over Voorne te den Briel. Daarom verzocht Maximiliaan van Cruyningen bij request van 11 Maart 1610, zich beroepend op het stederecht van 1469, weer zelf de verpachting te mogen laten geschieden in Heenvliet, zoals den Briel en Geervliet daartoe ook apart het recht hadden, „daar de cleyne steden zoo wel behooren in gerechtigheyt van steden gehouden te wesen als die groote, volgens het verbond generael”. De verpachting werd door de Staten toegestaan, doch in 1630 trachtte men nogmaals de verpachting te den Briel te doen plaats vinden. Het protest van gerecht en Heer was zo krachtig, dat voortaan van een nieuwe aanslag op dit oude recht werd afgezien, zoals blijkt uit verscheidene documenten in het huisarchief.

Johan Polyander had eveneens de Cruyninger duinen en het Cruyninger gors bij de verkoop der Heerlijkheid overgenomen en over deze bezitting geraakte hij in een langdurig proces, welks einde hij niet meer heeft gezien. De aanzienlijke Hollandse edelman Jacob van Wassenaer Heer van Obdam had tezamen met een zekere Johan van der Steen de gorzen Oud- en Nieuw Kleiburg in bezit, strekkende van het Oude Brielse hoofd tot bij het houten baken. Door de voortdurende verandering van de kustlijn was er moeilijk een grenslijn te bepalen tussën het Cruyninger gors en de aangrenzende gorzen van Kleiburg en reeds was er een strijd uitgebroken over de limiten tussen het strandgebied van de Heer van Heenvliet en dat van Obdam.

De uitspraak in het proces daarover bleek niet naar genoegen van Johan van den Kerckhoven, die als Orangist toch reeds weinig met

de voorstander der Staatsgezinde partij, van Obdam, sympathiseerde.

Spoedig deed zich een gelegenheid voor van Obdam een hak te zetten. Van Obdam en van der Steen, die de gorzen Oud- en Nieuw-Kleiburg in zulk een goede staat hadden doen brengen, dat zij een winterdijk daaromheen konden leggen, moesten die dijk over 100 roeden van het Cruyninger gors en de Cruyninger duinen leiden, om deze stevig daaraan te kunnen doen aansluiten. Johan Polyander was echter niet genegen om dat toe te staan, noch wilde hij dat gedeelte verkopen, noch medewerken om het met helm te doen beplanten. Toen wendden de twee eigenaars zich tot het Hof van Holland, om door middelen van rechte de Heer van Heenvliet te dwingen tot medewerking aan het tot stand komen van een werk van algemeen belang. Dit Cruyninger gors en de Cruyninger duinen, waarvan heden ten dage zeer veel afgeslagen is, strekte zich uit onder Oostvoorne, beginnende in het Westen van de grafelijkheidsduinen tot Oostwaarts voorbij het houten baken en de Langeweg. Nu was dat houten baken ook geen nauwkeurige plaatsbepaling, daar het sedert het jaar 1651 telkens, en dat wel over een flinke afstand moest worden verplaatst. Hoe het zij, over een deel der Cruyninger duinen werd men het niet eens, hoewel Gecommitteerde Raden alles in het werk stelden om partijen te verzoenen. Tenslotte benoemde het Hof in 1651 twee commissarissen, die ter plaatse een onderzoek instelden en de Cruyninger duinen in eeuwige erfpacht toewezen aan van der Steen of zijn erfgenamen, voor een jaarlijkse som van 253 gulden. Van Obdam, van der Steen en de Heer van Heenvliet verklaarden op 5 Juli 1651 zich hiermede te verenigen. Deze uitspraak was echter, evenals die over de limietscheiding, waarbij van Obdam en van der Steen gerechtigd werden geacht tot het bezit van de gorzingen vóór Kleiburg tot 25 roeden ten Zuiden van het houten baken, evenzeer in het nadeel van Johan van den Kerckhoven. De moeilijkheden waren daarmede niet uit de wereld, want de erfpacht werd door van der Steen na een zeker aantal jaren niet meer betaald, waardoor een nieuw proces ontstond, dat pas op 11 Februari 1676 werd beslecht. De erfgenamen van van der Steen, die $\frac{5}{8}$ delen van de helft van het Cruyninger gors en de Cruyninger duinen in bezit kregen, kochten op 25 Juli 1733 van de erfgenaam van de Heer van Obdam de overige $\frac{3}{8}$ delen er bij voor f 250,— waarna zij op 30 Maart 1740 de helft van het Cruyninger gors met de polder Nieuw Kleiburg verkochten aan Corns. van der Hoek voor f 1650,—. Op 29 April 1740 hadden de erfgenamen reeds aan de heemraden van Voorne de „gehele” duinen verkocht voor f 300,—. De andere helft van het Cruyninger gors bleef tot ver in de 18e eeuw eigendom van de Heren van Heenvliet en werd steeds tezamen met de Heerlijkheid verkocht.

Heden ten dage heeft dit strand en duingebied een bijzondere actualiteit door het voornemen daar een recreatieoord te scheppen.

De Heer van Heenvliet overleed 7 Maart 1660 te Sassenheim en werd in de Pieterskerk te Leiden begraven, waar zijn weduwe door de beroemde Rombout Verhulst een graftombe liet vervaardigen met het volgende opschrift:

Aeternae. Memoriae. (1)
Nobilissimi. atque illustris. viri.
IOHANNIS. A. KERCHOVE.
Kerchovae. et. Heenvlitae. Domini. saltuum,
Hollandiae. ac. Westfrisiae.
Serenissimaeque. Britanniae. Principis. MARLÆ.
celcissimi. Arausionensium
Principis. WILHELMI II. coniugis. Aulae. Prefecti.
Mariti. sui. Dum. Fata. sivere. Charissimi.
KATHARINA. STANHOPIA.
Chesterfieldiae. Comes. Uxor. Moerens.
Poni. Curavit.
obyt. Sassemi. VII. Marty.
Anno. Aerae. Christianae CIOIO CLX.

Catharina Wotton-Stanhope huwde na de dood van Johan van den Kerckhoven voor de derde maal en wel met kolonel David O'Neil. Zij stierf 9 April 1677

Uit de beide huwelijken van Johan van den Kerckhoven werden verscheidene kinderen geboren, van welke alleen zeker zijn opvolger in de Heerlijkheid van Heenvliet, n.l. *Charles Henry*, een zoon is uit zijn tweede huwelijk.

Charles Henry van den Kerckhoven, baron van Wotton, Heer van Heenvliet, werd in 1642 geboren. Hij was Drossaard van Stad en Lande van Breda, een bezitting der Oranjes, van 1659 tot 1674. In

¹⁾ Mr. K. F. C. Kneppelhout van Sterkenburg, De gedenktekenen in de St. Pieterskerk te Leyden (1864), blz. 15, no. 2.

1660 volgde hij zijn vader op als Vrijheer van Heenvliet, doch verkocht deze bezitting in 1670, daar hij zeer in de schuld stond bij zijn (half)zuster Walburg van den Kerckhoven. Om zijn afstamming werd hij door Koning Karel II op 31 Augustus 1660 verheven tot *Lord Wotton* en in September met zijn zuster *Emeline*, als Engelsman genaturaliseerd. In 1677 werd hij *Graaf van Bellomont* in Ierland. Hij stierf kinderloos. Zijn titels en goederen gingen over op Karel Lord Stanhope, de jongere zoon van zijn halfbroeder uit het eerste huwelijk van zijn moeder, n.l. Filips Lord Stanhope (zie hiervoor).

Emeline, van wie verder niets bekend is, is blijkbaar een dochter uit het tweede huwelijk van Johan van den Kerckhoven.

Uit het eerste huwelijk van Johan van den Kerckhoven, n.l. met Anna van Veseke, sproten verscheidene kinderen.

Wij ontmoetten tot nog toe in de gedrukte bronnen:

1. *Jhr. Johan van den Kerckhoven Polyander*, Baljuw van de Heerlijkheden in Het Westland, geh. 8-2-1656 met Margaretha van der Meer, jd. uit 's Gravenhage.
2. *Anna van den Kerckhoven*, gehuwd met Wigbold van der Does. Verder in de manuscripten: verklaring 11. April 1675.
3. *Walburg van den Kerckhoven*, gehuwd met Ritmeester Howard, die in 1650 deel uitmaakte van het Hof van de Stadhouder en zijn gemalin, Prinses Mary.
4. *Mr. Willem van den Kerckhoven* vinden wij hierin eveneens genoemd. Meer bijzonderheden over het gezin van de Heer van Heenvliet ontbreken ten enenmale. Het is ook onbekend of er meer kinderen uit zijn beide huwelijken gesproten zijn.